

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

ПІВЕНЬ А.В., АСИСТЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні зміни економічних процесів, які пов'язані з розвитком ринкових відносин, призводять до необхідності удосконалення формування та управління ефективністю діяльності підприємств. В свою чергу соціально-економічні трансформації, які реалізуються в нашій країні, потребують оволодіння прийнятою в ринковій економіці термінологією економічних показників. В зв'язку з цим актуальними є питання всебічного вивчення і наукового обґрунтування сутності управління економічною ефективністю діяльністю підприємств, адже від правильності її трактування залежить вся система оцінки ефективності ведення виробництва. Тільки при адекватному уявленні як про саме поняття управління економічною ефективністю діяльністю підприємств, так і сучасні методи її оцінки можливо провести на практиці глибокий аналіз наявних резервів, розробити і обґрунтувати систему конкретних заходів щодо підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва.

Обґрунтоване формулювання управління економічною ефективністю діяльністю підприємств є необхідною умовою зростання доходності підприємств, підвищення конкурентоспроможності їх продукції на внутрішньому та світовому ринках, забезпечення сталого розвитку агропромислового виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі існує безліч підходів щодо визначення управління ефективністю діяльності підприємств, різноманіття яких ґрунтується на розбіжності понятійного апарату, тому для їх об'єктивної оцінки необхідно чітко з'ясувати саму категорію. Фундаментальним визначенням понять ефективності присвячено роботи зарубіжних учених таких, як С. Брю, Е. Долан, П. Друкер, Ф. Кене, Х. Лібенштайн, К. Макконелл, М. Мескон, В. Паретто, В. Петті, Д. Рікардо та ін.

* Науковий керівник – Зайка С.О., к.е.н., доцент

Оскільки ефективність діяльності підприємств являє собою ключову економічну категорію, то необхідно особливу увагу приділяти формуванню сучасної системи управління ефективністю діяльності підприємств, яка здатна адекватно оцінити результати діяльності й розробити механізм управління процесом їх підвищення.

Зацікавленість проблемою управління ефективністю діяльності підприємства науковцями пов'язана, насамперед, із необхідністю переосмислення процесу функціонування підприємств у нових умовах ринкових відносин. Серед учених-економістів, які вивчали дану проблему, варто відзначити праці Андрійчука В.Г., Батракової Т.І., Бевза В.В., Білецької Л.В., Бойчика І.М., Васильченка О.Р., Галушко В.П., Гончарука А.Г., Грещака М.Г., Грідіна О.В., Зайки С.О., Красноручького О.О., Крисанова Д., Олексюка О.І., Онокало В.Г., Покропивного С.Ф., Рац О.М., Черевка Г.В. та багатьох інших. Проте, не зважаючи на постійну увагу дослідників до цієї ключової економічної категорії, науковці до цього часу не дійшли до універсального визначення управління ефективністю діяльності підприємств, яке б відповідало потребам як теорії, так і практики.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження та уточнення понятійно-категоріального апарату управління ефективністю діяльності підприємств в процесі оцінки їх діяльності на основі використання сучасного надбання теорій економічної ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні для більшості підприємств найбільш актуальною постає проблема підвищення ефективності їх діяльності.

Необхідність оцінки ефективності господарської діяльності обумовлена тим, що від якості управління залежить ефективність функціонування як економіки в цілому так і окремих підприємств.

Важливо використовувати комплексну оцінку ефективності, яка була б адаптована до умов внутрішнього і зовнішнього середовища, а також була б орієнтована на вимірювання кінцевих результатів діяльності підприємств [28].

На нашу думку, дослідження поняття «управління ефективністю діяльності підприємств», слід розпочати з вивчення категорій «ефект», «ефективність», «ефективність діяльності».

Тракування термінів «ефект» та «ефективність» пройшло різні стадії розвитку. Економічна енциклопедія визначає «ефект» як «результативність економічної діяльності, реалізації економічних програм та заходів, що характеризується відношенням отриманого

економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів, які зумовили отримання цього результату», а «економічну ефективність» як «відносний ефект, результативність процесу, операції, проекту, що визначається як відношення результату до затрат, які зумовили його одержання» [12].

Ряд науковців наголошують на розділенні цих понять, бо «ефект» в їхньому розумінні виступає як прояв певної форми результату від здійснення будь-якої діяльності [9, 24, 28]. «Ефект» є абсолютним показником і може бути як позитивним, так і негативним. Втім «ефект» не включає витратної компоненти. Термін «ефективність» має більш широке розуміння, проте тісно пов'язаний з ефектом, бо є співвідношенням ефекту (результату) до витрат і є відносним показником [20].

Деякі вчені-економісти прирівнюють ефективність до результативності. Так, наприклад, Васильченко О.Р. та Довгань Л.Є. визначають ефективність як результативність процесу, операції, проекту. За їх словами, вона визначається як відношення отриманого результату (досягнутого ефекту) до витрат на його отримання [7]. Подібну думку висловлює і Андрійчук В.Г., вважаючи, що «формою вираження ефективності виробництва є його результативність» [2], а також Покропивний С.Ф., який вважає, що «найважливішим компонентом для визначення ефективності є результативність виробництва, яку не варто тлумачити однозначно» [11]. Подібні результати досліджень Олексюка О.І. виявляють «що оцінка ефективності репрезентує результати економічної діяльності, тоді як вимірювання результативності виступає як аналітичний інструментарій оцінки ефективності» [21].

Більшість авторів, які формулюють категорію «ефективність», розуміють її як відношення ефекту (результату) до витрат або ресурсів, що були витрачені на його отримання [25].

Рзасва Т.Г. та Демчук Ю.А. зазначили та одночасно підтвердили, що існує тісний зв'язок категорій «ефективності» та результативності, при чому результативність діяльності підприємства є похідною від отриманих результатів діяльності, ефективності функціонування та стану розвитку підприємства [26].

Здебільшого науковці зазначають, що економічна ефективність є складною, багатогранною і найважливішою категорією як економічної науки так і господарської діяльності.

У західній економічній науці економічну ефективність, розглядають як складну і багатоаспектну категорію, що складається з:

- відношення між витратами ресурсів і обсягом товарів та послуг, які виробляють з цих ресурсів;
- максимального обсягу виробництва товарів і послуг з використанням мінімальної вартості ресурсів;
- виробництва товарів певної вартості за найменших витрат ресурсів;
- отримання максимуму з доступних для людини обмежених ресурсів;
- відношення цінності результату до цінності витрат та ін. [25].

Дослідники класичної школи економіки Кемпбелл Р. Макконелл та Стенлі Л. Брю представляють економічну ефективність як «...отримання максимальної віддачі з використанням наявних виробничих ресурсів» [19].

В науковій літературі існує безліч формулювань економічної ефективності, які визначають це поняття як складну соціально-економічну категорію (табл. 1).

Як бачимо, існує значна розрізненість думок вчених-економістів щодо сутності поняття економічної ефективності. Але відрізняючись індивідуальними підходами авторів до даної проблеми, висловлені погляди не є взаємовиключаючими, а доповнюють один одного.

Розглядаючи ефективність виробництва на рівні підприємства Покропивний С.Ф. визначає її як «...комплексне відбиття кінцевих результатів використання засобів виробництва й робочої сили (працівників) за певний проміжок часу» [11]. Процес виробництва на будь-якому підприємстві здійснюється за належної взаємодії трьох визначальних його чинників: персоналу (робочої сили), праці та предметів праці. Використовуючи наявні засоби виробництва, персонал підприємства продукує суспільно корисну продукцію або надає виробничі й побутові послуги. Це означає, що, з одного боку, мають місце затрати живої та уречевленої праці, а з іншого – такі чи такі результати виробництва (діяльності).

Отже, на думку С.Ф. Покропивного «родовою ознакою ефективності (продуктивності) може бути необхідність досягнення мети виробничо-господарської діяльності підприємства (організації) з найменшими витратами суспільної праці або часу» [11].

В дослідженнях Рац О.М. відзначено, що «при вивченні економічної ефективності має важливе значення функція досягнення мети; вона не суперечить витратному (ресурсному) підходу до визначення ефективності і має більш складний характер...» та значно залежить від часового інтервалу [25].

Наукові підходи до визначення сутності поняття «ефективність»

Автор, джерело	Визначення
Економічна енциклопедія [12]	сума одержаних позитивних результатів у процесі використання ресурсів і співвідношення суми їх витрат до одержаного економічного ефекту-обсягів виробництва товарів, реалізації продукції, одержаних прибутків, зростання продуктивності праці, підвищення якості продукції, економії матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, вдосконалення виробництва, технічного прогресу тощо.
Економічний словник [13]	співвідношення між результатами виробничо-господарської діяльності самостійного суб'єкта і використаними для одержання цих результатів матеріальними, трудовими і фінансовими ресурсами (затратами).
Пустоветова І.К. [24]	категорія, що носить управлінський характер і відображає перш за все ступінь досягнення поставлених цілей.
Шабашев В.А., Батиевська В.Б. [28]	результат виробничої діяльності, що виражається у вигляді співвідношення між підсумками господарської діяльності і витратами ресурсів.
Андрійчук В.Г. [1]	1) співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами, причому при вимірюванні ефективності ресурси можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною (переоціненою) вартістю (застосовувані ресурси), або частиною їх вартості у формі виробничих витрат (виробничо спожиті ресурси); 2) співвідношення між ресурсами і результатами виробництва, за якого отримують вартісні показники ефективності виробництва.
Галушко В.П. [8]	процес отримання більшого результату за незначних витрат.
Черевко Г.В. [27]	виробничі відносини з приводу економії живої та уречевленої праці і показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці

На відміну від «ефективності виробництва», термін «ефективність діяльності підприємства» є більш складним та багатограним. В різних наукових працях можна ще зустріти такі схожі терміни: «ефективність функціонування підприємства», «ефективність бізнесу», «ефективність господарської діяльності підприємства» та ін.

Ефективність функціонування підприємства відбиває оцінку його результативності, продуктивність на основі співвідношення витрат і результату, ступінь досягнення цілей підприємства, наявність передумов до стійкої життєдіяльності у конкурентному ринковому середовищі [4].

Ряд авторів [17] визначають ефективність діяльності підприємства (виробництва, управління) як співвідношення отриманих результатів (обсяг випущеної продукції, наданих послуг) до витрачених ресурсів та ефективність досягнення мети (співвідношення отриманих результатів до прогнозованих чи запланованих значень показників).

Наукові підходи до трактування категорії «ефективність діяльності підприємств» наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Наукові підходи до визначення сутності поняття
«ефективність діяльності підприємств»**

Автор, джерело	Визначення
Гончарук А.Г., Аслаханов І.А. [10]	комплексне відбиття кінцевих результатів використання підприємством засобів виробництва, робочої сили та інших виробничих факторів (землі, матеріалів, енергії, інформації) при виробництві різноманітних товарів та послуг за певний проміжок часу.
Онокало В.Г. [22]	результат взаємодії елементів виробничого процесу (робочої сили, предметів праці і засобів праці), система показників ефективності складається з показників ефективності використання праці, основних фондів, матеріальних ресурсів.
Рац О.М. [25]	комплексна характеристика, яка відображає ступінь використання ресурсних витрат, спроможність досягати поставлених цілей та здатність до стійкої життєдіяльності у конкурентному ринковому середовищі. Вона показує ступінь використання трудових, матеріальних, фінансових, природних та інших ресурсів, ступінь забезпечення позитивного результату (ефекту) господарювання в умовах конкурентного ринку та досягнення запланованих результатів з точки зору поставлених перед системою чи її елементами цілей.

В дослідженнях А.О. Ярославського «встановлено, що під ефективністю слід розуміти інтегровану економічну категорію, яка відображає виробничі відносини щодо економії сукупних затрат уречевленої та живої праці на отримання кінцевого позитивного

результату; запропоновано бачення економічної ефективності як результату фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання, який покриває усі витрати на її здійснення та містить чистий прибуток, що залишається для розвитку бізнесу; доведено, що від рівня економічної ефективності залежить вирішення низки соціально-економічних завдань, таких як підвищення рівня життя населення, швидке зростання економіки, вдосконалення умов праці та відпочинку, зниження рівня інфляції... охарактеризовано фактори, що впливають на ефективність діяльності підприємства... систематизовано класифікаційні ознаки факторів впливу на економічну ефективність; доведено, що підвищення економічної ефективності будь-якого суб'єкта господарювання відіграє визначну роль у його діяльності, тому існує потреба постійного контролю та пошуку шляхів її зростання» [29].

За словами І.М. Бойчика, «прибутковість є показником, який комплексно характеризує ефективність діяльності підприємства, дозволяє оцінити ефективність управління ним, оскільки забезпечення достатнього рівня прибутковості залежить від оперативності та правильності прийнятих управлінських рішень» [6].

Досліджуючи питання підвищення ефективності управління Красноручський О.О. акцентує увагу на тому, що вона є головною умовою поліпшення кінцевих результатів. Забезпечення високої ефективності системи управління багато в чому залежить від об'єктивності та достовірності її оцінки. Обґрунтована оцінка вносить визначеність, виявляє реальні тенденції, дозволяє виявити, виміряти і оцінити головні чинники, що впливають на ефективність управління, а через нього – на результати діяльності підприємства [16].

Гончарук А.Г. відмічає, що управління ефективністю – це процес, спрямований на забезпечення сталого та безперервного підвищення ефективності діяльності підприємства, а підвищення ефективності діяльності підприємства – проблема комплексна, що охоплює всі стадії господарської діяльності, всі рівні управління підприємством та зовнішні чинники. Вона включає в себе сукупність технічних, економічних, організаційних, соціальних та інших заходів [10].

Підсумком досліджень Т.І. Батракової є визначення «управління ефективністю діяльності як системи принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень за всіма основними аспектами діяльності підприємства. Успішне функціонування системи управління ефективністю діяльності підприємства багато в чому визначається ефективністю її організаційного забезпечення. Система

організаційного забезпечення управління ефективністю діяльності підприємств складає взаємопов'язану сукупність внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, які забезпечують розробку і прийняття управлінських рішень з окремих питань планування, формування, розподілу і використання прибутку і несуть відповідальність за результати цих рішень» [3].

Управління ефективністю діяльності підприємства являє собою цілеспрямоване оперативне регулювання діяльності за напрямками управління ефективністю для забезпечення відповідності фактичного стану підприємства заданим параметрам [14].

Основними критеріями ефективного управління є певна кількість показників, що характеризують результативність організаційних систем і підсистем. Кінцевий результат управління часто називають ефектом управління. Ефект є результатом здійснення заходів, спрямованих на вдосконалення виробництва, бізнесу і підприємства в цілому [15].

На думку Лазаревої Н.О., управління ефективністю діяльності підприємства – це інтегрований підхід менеджменту, що об'єднує різні напрями діяльності підприємства, включаючи стратегію, управління персоналом, операційний менеджмент, планування, аналіз, облік та контроль, відповідні методи, моделі, системи та програмне забезпечення задля забезпечення сталого зростання ефективності діяльності підприємства. Управління ефективністю інтегровано в усі аспекти управління організацією та процеси прийняття рішень, поєднавши усі напрями діяльності організації, так, щоб він був орієнтований на досягнення найкращих результатів [18].

Управління ефективністю діяльності підприємства Батракова Т.І. характеризує як процес на основі функцій менеджменту з урахуванням інструментів і методів прийняття управлінських рішень з формування і розподілу прибутку та раціонального використання всіх наявних на підприємстві ресурсів з метою максимізації фінансових результатів та оптимізації фінансових ресурсів [3].

Жулай Г.С. вважає, що управління ефективністю діяльності підприємства необхідно розглядати як систему, яка складається з певної кількості складних елементів, а досягти успіху вона може лише за умов скоординованих дій її складових, правильно обраних методів управління, програми мотивації, механізму управління ефективністю діяльності підприємства [14].

Таким чином, ефективність діяльності підприємства - одна з найбільш загальних і узагальнюючих понять економіки, складна соціально-економічна категорія відтворення, що відображає процес

розвитку продуктивних сил в тісному контакті з виробничими відносинами. Вона являє собою порівняння доходів і витрат і пронизує всі сфери практичної діяльності людини, всі стадії суспільного виробництва, є основою побудови кількісних критеріїв цінності прийнятих рішень, використовується для формування матеріально-структурної, функціональної та системної характеристик господарської діяльності. Можна сказати, що такі найбільш суттєві характеристики господарської діяльності, як цілісність, багатосторонність, динамічність і взаємопов'язаність її різних сторін, знаходять своє адекватне відображення через категорію ефективності.

Управління ефективністю діяльності підприємств, на нашу думку, – це набір управлінських процесів (планування, організації, контролю і аналізу), які дозволяють визначити стратегічні цілі та потім оцінювати і управляти діяльністю підприємства щодо досягнення поставлених цілей при оптимальному використанні наявних ресурсів та забезпеченні безперервності і стійкості процесу підвищення ефективності підприємства. Воно охоплює весь спектр завдань в області стратегічного, фінансового, маркетингового та операційного управління підприємством.

Висновки. В умовах становлення ринкової економіки змінилися трактування поняття ефективності, їх змісту та характеристики. Змінилися і пріоритети, під впливом яких створювався і накопичувався науковий матеріал з проблем ефективності. Діяльність будь-якої організації потребує управління, без якого неможливе не тільки її ефективне функціонування, але й існування. Більш того, управління організацією зумовлює відношення до неї й інших організацій. Це означає, що з управлінням пов'язані інтереси багатьох людей як в самій організації, так і за її межами.

Управління ефективністю є складною багатокритеріальною характеристикою, тому важливо вибрати такий метод її оцінювання, який врахував би всі складові елементи (і включав показники ефективності: робочої сили, засобів та предметів праці; управління та організації; техніки та технології; конкуренції, попиту та пропозиції), дав би комплексний результат і дозволив би аналізувати зміни, що відбуваються в управлінні діяльністю підприємства.

Література.

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств / В.Г. Андрійчук. – [2-ге вид., доп. і перероблене]. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрного підприємства: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2000. – 356 с.

3. Батракова Т.І. Управління ефективністю діяльності підприємства – запорука його успішного функціонування [Текст] / Т.І. Батракова // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. – Том 19. – № 2. – С. 13-19.

4. Бевз В.В. Ефективна діяльність підприємства – шлях до конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / В.В. Бевз. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/21474/1/48.pdf>

5. Білецька Л.В. Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка): Навч. пос. / Л.В. Білецька, О.В. Білецький, В.І. Савич. – [2-ге вид. перероб. та доп.]. – К. : Центр учбової літератури, 2009. — 688 с.

6. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. / І.М. Бойчик. – К. : Кондор -Видавництво, 2016. – 378 с.

7. Васильченко О.Р. Сучасні механізми управління ефективністю діяльності підприємств [Електронний ресурс] / О.Р. Васильченко, Л.С. Довгань. – Режим доступу: <http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2012-12.pdf>

8. Галушко В.П. Основи аграрної економіки: Підручник / В.П. Галушко, Гвідо Ван Хуленбрук, О.А. Ковтун та ін. – К. : Вища освіта, 2003. – 399 с.

9. Гончаров С.М. Тлумачний словник економіста / С.М. Гончаров, Н.Б. Кушнір; за ред. Проф С.М. Гончарова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 263 с.

10. Гончарук А.Г. Управління ефективністю діяльності підприємств виноробної галузі / А.Г. Гончарук, І.А. Аслаханов // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 1 (21). – С. 25-29.

11. Грещак М.Г. Економіка підприємства: Підручник / М.Г. Грещак, В.М. Колот, А.П. Наливайко, С.Ф. Покропивний, В.М. Сай, С.М. Соболю, О.С. Федонін, Г.О. Швиданенко; за заг. ред. С.Ф. Покропивного. – [Вид 2-ге, перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2001. – 528 с.

12. Економічна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/43/39/1/32/#145922>

13. Економічний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.nlu.edu.ua/poln_text/knigi/kondor/ekonomich_sl_2006.pdf

14. Жулай Г.С. Управління ефективністю діяльності підприємства як важлива складова успішного ведення бізнесу [Електронний ресурс] / Г.С. Жулай. – Режим доступу: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/521/1/V87_P073-080.pdf

15. Заїка С. О. Особливості діагностики ефективності менеджменту [Електронний ресурс] / С. О. Заїка, О. В. Грідін. – Режим доступу: <http://journals.urau.ua/index.php/wissn021/article/viewfile/84094/79552>

16. Красноручський О.О. Підвищення ефективності системи управління сільськогосподарським підприємством / О.О. Красноручський // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Сер. :

Економічні науки. – 2014. – № 4. – С. 24-30. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2014_4_5

17. Крисанов Д. Результативність й ефективність діяльності підприємств: оцінювання та максимізація / Д. Крисанов, Л. Степенко // Економіст. – 2012. – № 7. – С. 21-25. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ekon_2012_7_6

18. Лазарева Н.О. Про розуміння управління ефективністю діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Н.О. Лазарева. – Режим доступу: [http://www.evd-journal.org/download/2015/2\(40\)/pdf/14-Lazareva.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2015/2(40)/pdf/14-Lazareva.pdf)

19. Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю; пер. с англ. – [14-е изд.]. – М.: Инфра-М, 2003. – 972 с.

20. Наумов Д.И. Управление эффективностью деятельности предприятия в пространственно-временном ракурсе [Электронный ресурс] / Д.И. Наумов. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/v/upravlenie-effektivnostyu-deyatelnosti-predpriyatiya-v-prostranstvenno-vremennom-rakurse>

21. Олексюк О.І. Технологія оцінки результативності діяльності підприємства [Електронний ресурс] / О.І. Олексюк. – Режим доступу: <http://ven.chdtu.edu.ua/article/viewFile/88465/84296>

22. Онокало В.Г. Теоретичні аспекти ефективності діяльності підприємства та підходи до її оцінки [Електронний ресурс] / В.Г. Онокало. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/108.pdf

23. Піддубна Л.І. Конкурентоспроможність у новій системі координат / Л.І. Піддубна, А.І. Піддубна // Економіка розвитку. – 2005. – № 2(30). – С. 24-29.

24. Пустоветова И.К. Менеджмент: учеб. пособие. В 2 ч., ч. 2 / И.К. Пустоветова. – Омск : Изд-во ОмГТУ, 2007 – 92 с.

25. Рац О.М. Визначення сутності поняття «ефективність функціонування підприємства» / О.М. Рац // Економічний простір: Зб. наук. праць. – № 15. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2008. – С. 275-285.

26. Рзаєва Т.Г. Аналіз результативності діяльності підприємства: кількісні та якісні аспекти [Електронний ресурс] / Т.Г. Рзаєва, Ю.А. Демчук. – Режим доступу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4121/1/rzaeva-demchuk.pdf>

27. Черевко Г.В. Економіка підприємств: навчальний посібник / Г.В. Черевко, Г.Б. Іваницька, Н.Ф. Павленчик. – Львів : Апріорі, 2004. – 384 с.

28. Шабашев В.А. Генезис и классификация понятия «экономическая эффективность» [Электронный ресурс] / В.А. Шабашев, В.Б. Батиевская. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/v/genezis-i-klassifikatsiya-ropnyatiya-ekonomicheskaya-effektivnost>

29. Ярославський А.О. Економічна ефективність діяльності підприємства: Теоретичний аспект [Електронний ресурс] / А.О. Ярославський. – Режим доступу: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/38.pdf

References.

1. Andriichuk V.H. (2002). *Ekonomika abrarnykh pidpriemstv* [The economy of agrarian enterprises]. Kiev: KNEU, p. 624 [in Ukrainian].
2. Andriichuk V.H. (2000). *Ekonomika abrnarobno pidpriemstva* [The economy of the agrarian enterprise]. Kiev: KNEU, p. 356 [in Ukrainian].
3. Batrakova T.I. (2015). Upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstva – zaporuka yoho uspishnoho funktsionuvannia [Managing the efficiency of an enterprise is a guarantee of its successful functioning] *Ekonomichnyi analiz: zhb. nauk. prats. – Economic analysis: a collection of scientific works*. V.A. Derii (Ed), Ternopilskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet. Ternopil: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr Ternopils'koho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu «Ekonomichna dumka». Vol. 19, No 2, pp. 13-19 [in Ukrainian].
4. Bezv V.V. (n.d.). Efektyvna diialnist pidpriemstva – shliakh do konkurentospromozhnosti [Effective enterprise activity is the path to competitiveness]. *dspace.nuft.edu.ua*. Retrieved from <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/21474/1/48.pdf>
5. Biletska L.V., Biletskyi O.V., & Savych V.I. (2009). *Ekonomichna teoriia (politekonomiia, mikroekonomika, makroekonomika)* [Economic theory (political economy, microeconomics, macroeconomics)]. (2d ed.). Kiev: Tsentr uchbovoi literatury, p. 688 [in Ukrainian].
6. Boichyk I.M. (2016). *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics]. Kiev: Kondor-Vydavnytstvo, p. 378 [in Ukrainian].
7. Vasylichenko O.R., & Dovhan L.E. (n.d.). Suchasni mekhanizmy upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstv [Modern mechanisms of management of activity of enterprises efficiency]. *probl-economy.kpi.ua*. Retrieved from <http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2012-12.pdf> [in Ukrainian].
8. Halushko V.P., Hvido Van Khulienbruk, Kovtun O.A. et al. (2003). *Osnovy abrarnoi ekonomiky* [Fundamentals of Agrarian Economics]. Kiev: Vyscha osvita, p. 399 [in Ukrainian].
9. Honcharov S.M., & Kushnir N.B. (2009). *Tlumachnyi slovnyk ekonomista* [Dictionary of economics]. S.M. Honcharov (Ed). Kiev: Tsentr uchbovoi literatury, p. 263 [in Ukrainian].
10. Honcharuk A.H., & Aslaxhanov I.A. (2014). Upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstv vynorobnoi haluzi [Management of the efficiency of the enterprises of the wine industry]. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti. – The economy of the food industry*, No 1(21), pp. 25-29 [in Ukrainian].
11. Hreshchak M.H., Kolot V.M., Nalyvaiko A.P., Pokropyvnyi S.F., Sai V.M., Sobol S.M., Fedonin O.S., & Shvydanenko H.O. (2001). *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics]. S.F. Pokropyvnyi (Ed). Kiev: KNEU, p. 528 [in Ukrainian].
12. Ekonomichna entsyklopediia [Economic Encyclopedia]. (n.d.). *studentbooks.com.ua*. Retrieved from <http://studentbooks.com.ua/content/view/43/39/1/32/#145922> [in Ukrainian].

13. Ekonomichnyi slovnyk [Economic Dictionary]. (n.d.). *library.nlu.edu.ua*. Retrieved from http://library.nlu.edu.ua/poln_text/knigi/kondor/ekonomich_sl_2006.pdf [in Ukrainian].

14. Zhulai H.S. (n.d.). Upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstva yak vazhlyva skladova uspishnoho vedennia biznesu [Managing the effectiveness of the company as an important component of successful business]. *er.knutd.edu.ua*. Retrieved from https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/521/1/V87_P073-080.pdf [in Ukrainian].

15. Zaika S.O., & Gridin O.V. (n.d.). Osoblyvosti diahnostryky efektyvnosti menezhmentu [Features of diagnostics of management effectiveness]. *journals.uran.ua*. Retrieved from <http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/viewfile/84094/79552> [in Ukrainian].

16. Krasnorutskyi O.O. (2014). Pidvyshchennia efektyvnosti systemy upravlinnia silskohospodarskym pidpriemstvom [Improving the efficiency of the agricultural enterprise management system]. *nbuv.gov.ua*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnu_ekon_2014_4_5 [in Ukrainian].

17. Krysanov D. & Steshenko L. (2012). Rezultatyvnist y efektyvnist diialnosti pidpriemstv: otsiniuvannia ta maksymizatsiia [Effectiveness and efficiency of enterprises: evaluation and maximization]. *nbuv.gov.ua*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2012_7_6 [in Ukrainian].

18. Lazareva N.O. (n.d.). Pro rozuminnia upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstva [About understanding of the management of the effectiveness of the enterprise]. *evd-journal.org*. Retrieved from [http://www.evd-journal.org/download/2015/2\(40\)/pdf/14-Lazareva.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2015/2(40)/pdf/14-Lazareva.pdf) [in Ukrainian].

19. Makkonnell K.R., & Briu S.L. (2003). *Ekonomyks: pryntsyipy, problemy y polityka* [Economics: Principles, Problems and Politics]. Moscow: Ynfra-M, p. 972 [in Russian].

20. Naumov D.Y. (n.d.). Upravlenye efektyvnostiui deiatelnosti predpriyatiya v prostranstvenno-vremennom rakurse [Management of the enterprise's performance in a spatially-temporal perspective]. *cyberleninka.ru*. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/v/upravlenie-effektivnostyui-deyatelnosti-predpriyatiya-v-prostranstvenno-vremennom-rakurse> [in Russian].

21. Oleksiuk O.I. (n.d.). Tekhnolohiia otsinky rezultatyvnosti diialnosti pidpriemstva [Technology for assessing the effectiveness of the enterprise]. *ven.chdtu.edu.ua*. Retrieved from <http://ven.chdtu.edu.ua/article/viewFile/88465/84296> [in Ukrainian].

22. Onokalo V.H. (n.d.). Teoretychni aspekty efektyvnosti diialnosti pidpriemstva ta pidkhody do yii otsinky [Theoretical aspects of the effectiveness of the enterprise and approaches to its evaluation]. *economyandsociety.in.ua*. Retrieved from http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/108.pdf [in Ukrainian].

23. Piddubna L.I., & Piddubna A.I. (2005) Konkurentospromozhnist v novii systemi koordynat [Competitiveness in a new coordinate system]. *Ekonomika rozvytku – Development Economics*, No 2(30), p. 24-29 [in Ukrainian].

24. Pustovetova Y.K. (2007). *Menedzhment [Management]*. Omsk: Yzd-vo OmHTU, p. 92 [in Russian].

25. Rats O.M. (2008). Vyznachennia sutnosti poniattia «efektyvnist funktsionuvannia pidpriemstva» [Determination of the essence of the concept of «efficiency of the operation of the enterprise»]. *Ekonomichnyi prostir: Zb. nauk. prats. – Economic space: Collection of scientific works*, No 15, (pp. 275-285). Dnipropetrovsk: PDABA [in Ukrainian].

26. Rzaieva T.H., & Demchuk Yu.A. (n.d.). Analiz rezul'tatyvnosti diialnosti pidpriemstva: kilkisni ta yakisni aspekty [Performance analysis of the enterprise: quantitative and qualitative aspects]. *elar.khnu.km.ua*. Retrieved from <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4121/1/rzaieva-demchuk.pdf> [in Ukrainian].

27. Cherevko H.V., Ivanytska H.B., & Pavlenchuk N.F. (2004). *Ekonomika pidpriemstv [Business Economics]*. Lviv: Apriori, p. 384 [in Ukrainian].

28. Shabashev V.A., & Batyevskaia V.B. (n.d.). Henezys y klasyfikatsiia poniatiia «ekonomicheskaia efektyvnost» [Genesis and classification of the concept of «economic efficiency»]. *cyberleninka.ru*. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/v/genezis-i-klassifikatsiya-ponyatiya-ekonomicheskaya-effektivnost> [in Russian].

29. Iaroslavskiy A.O. (n.d.). Ekonomichna efektyvnist diialnosti pidpriemstva: Teoretychnyi aspekt [Economic efficiency of the enterprise: Theoretical aspect]. *visnyk-econom.uzhnu.uz.ua*. Retrieved from http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/38.pdf [in Ukrainian].

Анотація.

Півень А.В. Понятійно-категоріальний апарат управління ефективністю діяльності підприємств.

Стаття аналізує формування та розвиток понять «ефективність», «ефективність діяльності» та «управління ефективністю діяльності підприємств». Обґрунтована актуальність вивчення управління ефективністю діяльності підприємства в сучасних умовах, розглянуто поняття ефективності і підходи до її визначення. Обґрунтована необхідність управління ефективністю діяльності підприємства.

Ключові слова: ефект, ефективність, ефективність функціонування підприємств, управління ефективністю.

Анотация.

Пивень А.В. Понятийно-категориальный аппарат управления эффективностью деятельности предприятий.

Статья анализирует формирование и развитие понятий «эффективность», «эффективность деятельности» и «управления эффективностью деятельности предприятий». Обоснованная актуальность изучения управления эффективностью

деятельности предприятия в современных условиях, рассмотрено понятие эффективности и подходы к ее определению. Обоснована необходимость управления эффективностью деятельности предприятия.

Ключевые слова: эффект, эффективность, эффективность функционирования предприятий, управления эффективностью.

Abstract.

Piven A. Concept-category definition of performance management of enterprises.

The article analyzes the formation and development of the concepts of «efficiency», «efficiency of activity» and «performance management of enterprises». Reasonable relevance of studying the management of enterprise performance in modern conditions, considered the concept of efficiency and approaches to its definition. Reasonable need for performance management of the enterprise.

Key words: effect, efficiency, efficiency of functioning of enterprises, performance management.

УДК 351

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ

**ПОДОЛЬСЬКА О.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
КРАЯ В.Г., К.Е.Н., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми в загальному вигляді. Світовий досвід показує, що виконавчі органи державної влади і управління, що не мають конкурентів у сфері своєї діяльності, часто ставляться до змін в діючих механізмах управління, впровадження нових з великою часткою скепсису, часто просто з недовірою. Але сьогодні неможливо обійтися без підвищення ефективності діяльності органів державної влади і управління в процесі досягнення цілей з мінімізацією витрат ресурсів у встановлений час. Актуальність впровадження проектного підходу для сфери державного управління закладена в базових цілях його впровадження, таких як досягнення запланованих результатів в більш короткі терміни, більш ефективно використання ресурсів бюджетів усіх рівнів, раціональність та обґрунтованість прийняття рішень.

Кожна державна програма містить в собі взаємопов'язаний перелік основних заходів – проєктів. Для того щоб досягти поставлених цілей і в сучасних умовах ефективніше витратити бюджетні кошти,